

**Kangasniemen kunta
Ohje talousarvion 2024 ja
taloussuunnitelman 2025-2026
laatimiseksi**

KUNNANHALLITUS 19.6.2023 §

OHJE TALOUSARVION 2024 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2025-2026 LAATIMISEKSI

1 Yleisperustelut ja rakenne

1.1 Suunnitelmien yleiset perusteet ja talouden kehitysnäkymät

Vuoden 2024 talousarviota laaditaan tilanteessa, jossa odotetaan vielä lopullisia sote-uudistuksen siirtolaskelmia ja niiden myötä kunnille jääviä valtionosuuksien ja verotulojen tasoja. Tätä ohjetta kirjoitettaessa on kuitenkin jo nähtävissä poistuvien valtionosuuksien ja verotulojen takia aiheutuvat talouden sopeutustarpeet. Varsinainen euromääräinen budjettiraami liitetään ohjeeseen elokuun aikana.

Sote-uudistuksesta siirrytään jälleen uuteen tilanteeseen, kun TE-uudistus siirtää työvoimapalveluiden järjestämistä vastuun ja laajemman työttömyysetuuksien rahoitusvastuun kunnille vuoden 2025 alusta. Uudistuksen myötä tulevat valtionosuudet ja verotulot uudelleen tarkasteluun, kun mm. työllisyyskehityksellä on jatkossa suora vaikutus kunnan työttömyysetuuksien maksuvastuisiin, jotka tullaan kompensoimaan kunnille kuitenkin täysimääräisesti ja kuntakohtaisesti. Tämä kompensatio on jäämässä pysyväksi osaksi kuntien peruspalvelujen valtionosuutta.

VM:n maaliskuussa julkaiseman arvion mukaan BKT supistuu kuluvana vuonna 0,2 %. Ennusteen mukaan taantuma on kuitenkin lievää ja lyhytaikaista ja BKT:n kasvu saavuttaa vuonna 2024 1,3 % tason ja vuonna 2025 1,6 % tason. Verotuloarviot ovat nousseet kevään aikana ja kunnallisveroja arvioidaan kertyvän vuonna 2023 aiemmin ennustettua enemmän.

Kuntien toimintamenot kasvavat taloussuunnitelmakaudella pääasiassa hintojen kasvun vuoksi. Kuntatalouden kustannuskehitystä kuvaava peruspalveluiden hintaindeksi on lähivuosina 3,3 % luokkaa. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa tulee vielä vaikuttamaan mm. polttoaineiden ja kuljetusten hintoihin. Kunnallisveroprosentin laskennallinen korotuspaine kohdistuu eniten vuosiin 2024, 2026 ja 2027 ja koskettaa VM:n mukaan eniten pieniä kuntia.

1.2 Valtionosuudet

Valtionosuutta leikataan vuodesta 2024 alkaen. Lopullinen kuntakohtainen määrä tarkentuu vuoden 2022 tilinpäätöstietojen ja lopullisten sote-siirtolaskelmien valmistuessa syksyllä 2023.

Kuntaliiton 6.4.2023 julkaiseman ennakkollisen yhteenvetolaskelman mukaan Kangasniemen kunta saa vuonna 2024 valtionosuuksia 1 403 t€. Tuorein päivitetty kuluvan vuoden 2023 valtionosuusennuste on 1 766 t€. Tämänhetkisten ennusteiden mukaan muutos peruspalveluiden valtionosuuden 2023-2024 vuosien välillä on 20,5 %. Valtionosuusennusteet päivittyvät vielä vuoden 2023 aikana ja talousarvion lopullisessa versiossa käytetään viimeisimmän julkaisun mukaista ennustetta.

1.3 Verotulot

Valtionvarainministeriön Kuntatalousohjelman 2023-2026 mukaan vuonna 2024 verotulojen ennustetaan alenevan keskimäärin 3 prosenttia. Alenema johtuu sote-uudistuksesta ja vuosien 2022-2024 verokertymärytmistä.

Talousarvio-ohjetta laadittaessa viimeisin Kuntaliiton veroennuste on huhtikuulta 2023. Ennusteen päivitykset perustuvat pääosin VM:n kevään kuntatalousohjelman arvioihin verotulojen kehityksestä. Kuntaliiton veroennustekehikon mukaan Kangasniemen kunnan verotulot vuonna 2024 ovat 11 836 t€. Vähennys vuoden 2023 ennustettuun verotuloon on 7,8 % (- 999 t€). Vuoden 2023 verotulot sisältävät vielä tilityksiä aiempien vuosien korkeammilla prosenteilla, mikä nostaa kuluvan vuoden verokertymää. Viimeisimmän ennusteen mukaan vuoden 2023 verotulot ovat 12 835 t€, mikä on 261 t€ enemmän kuin talousarvioon kirjattu ennuste.

Hallitusohjelman mukainen kiinteistöveron kehittämishanke on käynnissä, minkä myötä arvostusmenetelmät uudistetaan sekä maapohjien että rakennusten osalta. Uuden järjestelmän mukaiset verotusarvot tulevat käyttöön vuoden 2024 kiinteistöverotuksessa.

1.4 Väestönkehitys

Kangasniemen kunnan väkiluku vuoden 2022 lopussa oli 5 155 asukasta. Tilastokeskuksen väkilukuennusteen ennustama vähennys oli toteutumaa 30 asukasta pienempi. Vuoden 2023 lopun ennuste väkiluvuksi on 5 127 asukasta. Kangasniemen väkilukuennuste taloussuunnitelmavuosille on seuraava:

Vuosi	2023	2024	2025	2026
Väestö	5127	5067	5011	4957
Muutos	-28	-60	-56	-54

Vuoden 2023 muutoksen vähäisyys johtuu vuoden 2022 ennusteen ja toteuman erosta.

1.5 Henkilöstökulut

Kuntastrategian tavoitteena valtuustokaudella on edistää vuorovaikutteista, avointa ja keskustelevaa toiminta- ja johtamiskulttuuria. Tähän kuuluu työyhteisön hyvinvoinnista huolehtiminen, työyhteisötaitojen kehittäminen ja sen tukeminen sekä panostaminen henkilöstön yhdenvertaisuuteen. Kunnan osaava ja motivoitunut henkilöstö tuottaa hyviä palveluita kuntalaisille ja lisää kuntalaisten yleistä hyvinvointia.

Tavoitteiden toteutumisen seurannan työkaluina käytetään työhyvinvointikyselyjä, henkilöstön vaihtuvuuden seuraamista ja avoimien työpaikkojen hakijamääriä.

Kunnille tulleiden uusien tehtävien hoitaminen pienenevillä resursseilla on mahdollista vain prosesseja ja toimintatapoja tehostamalla. Tehokkuutta voidaan kehittää digitaalisen toimintaympäristön ja nykyaikaisten järjestelmien avulla. Samalla pidetään huolta henkilöstön kehittämisestä ja siitä, että kuntaorganisaatioissa pysytään mukana ajan hengessä. Henkilöstön hyvinvointia ja osaamista ylläpidetään tarpeisiin kohdennetuilla koulutuksilla, vastuualueiden rajat ylittävällä yhteistyöllä sekä alueellisella yhteistyöllä. Henkilöstön ammattitaitoon ja hyvinvointiin on varattava talousarviossa riittävät resurssit.

Vuonna 2022 voimaantullut uusi kunta-alan työehtosopimus on voimassa vuoteen 2025. Vuodelle 2024 on huomioitu tiedossa olevaa palkkojen yleiskorotusta 3,8 %.

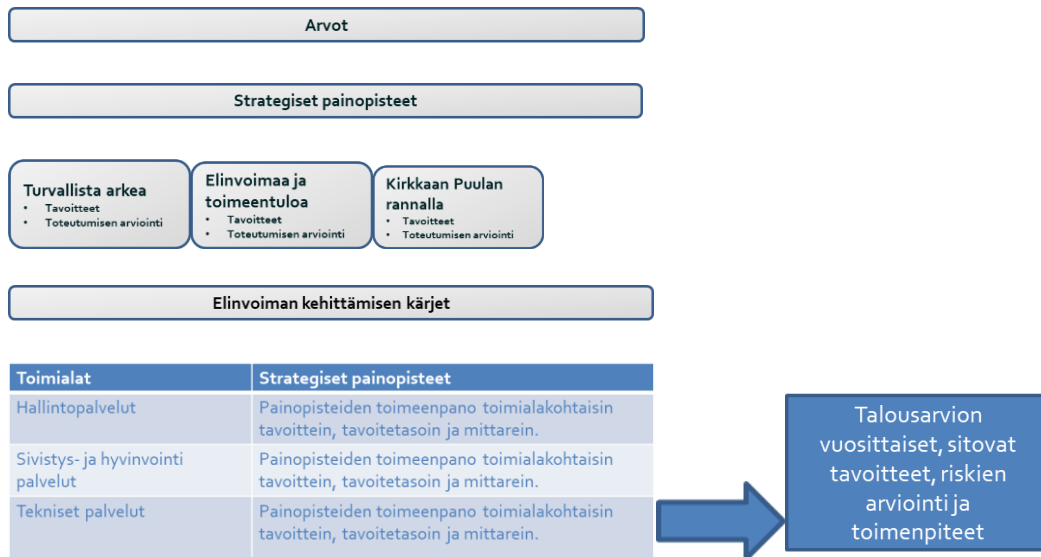
2 Talousarviolaadinnan lähtökohdat

2.1 Kuntastrategia

Kuntalain mukaisesti kuntastrategia ohjaa kunnan operatiivista sekä talouden suunnittelua ja toteuttamista. Kangasniemen kuntastrategia on laadittu vuosille 2022-2025. Toimialat nimeävät uudistetun strategian mukaiset tavoitteet, jotka ohjaavat talouden suunnittelua. Tavoitteissa pyritään huomioimaan muuttuva toimintaympäristö ja uuden kuntahallinnon muutostarpeet.

Talousarviossa on varmistettava riittävät resurssit, joilla turvataan laadukkaat ja asiakaslähtöiset palvelut, kuitenkin huomioiden tasapainoisen talouden ja muuttuvan toimintaympäristön haasteet.

Visio

2.2 Laskentaperusteet

Verot

Verot huomioidaan Kuntaliiton ylläpitämän ja julkaiseman veroennustekehikon mukaisesti. Veroennuste kehikko on seuraavan kerran päivityksessä loppukesästä. Lopullisessa talousarviossa käytetään viimeisimmän julkaisun mukaisia ennusteita.

Sosiaalivakuutusmaksut

Palkkojen sivukulut huomioidaan viimeisten prosenttipäivitysten mukaisesti. Talousarvion laadintahetkellä sivukulut ovat keskimäärin 24,39 %. Luvussa on huomioitu tasausmaksua (ex eläkemenoperusteinen maksu) vuodelle 2024 yhteensä 359 529,84 euroa.

Tulot ja menot

Tuloja pyritään kasvattamaan vähintään 5 prosenttia niiden toimintatuottoerien osalta kuin se on mahdollista. Tuloilla pyritään kattamaan osa talouden tasapainottamiseen tarvittavasta kustannusten vähennystarpeesta.

Toimintakuluissa haetaan säästöä elokuussa tehtävän raamin mukaisesti palvelukeskuksittain. Talousarviota laadittaessa huolehditaan kuitenkin siitä, että kriittiset kuluerät budjetoidaan riittävällä tasolla. Kuluihin haetaan arviolta 1,5 M€ suuruista pienennystä, josta osa voi toteutua tulojen lisäyksillä.

2.3 Lautakuntatasolla huomioitavia asioita

Talousarviovuoden 2024 laadinnan yhteydessä nostetaan erityistarkasteluun seuraavat toimialakohtaiset kohteet:

Kunnanhallitus

- Seutuyhteistyönä toteutettavat palvelut ja niiden hinnoittelun perusteet
- Avustukset
- Elinkeinotoiminta
- Konserni
- Työllisyyspalvelut

Tekniset palvelut

- Kiinteistöjen käytön tehostaminen ja tarpeettomista luopuminen
- Vesihuoltolaitoksen palveluhinnoittelu ja riittävä resurssointi
- Maankäyttöpalvelut, resurssointi
- Ruoka- ja siivouspalvelut
- Kiinteistöjen ylläpito, riittävä resurssointi

Sivistys- ja hyvinvointipalvelut

- Koulukuljetukset
- Lisääntynyt tuen tarve
- Pakolaisille järjestettävä opetus
- VAKA:n kysyntä ja maksutuotot

3 Talousarvion ja taloussuunnitelman käsittelyprosessi

Toimialajohtajat huolehtivat vastuualueensa talousarvioesityksen valmistelusta ja käsittelystä lautakunnassa ja muissa toimielimissä oman palvelukeskuksensa euromääräisten tulo- ja menoarvioiden, kirjallisten perustelujen ja henkilöstösuunnitelmien osalta 27.10.2023 mennessä. Talousarvion 2024 lisäksi laaditaan erikseen arviot taloussuunnitelmavuosien 2025-2026 menoiksi ja tuloiksi.

Talousarviokirjaan kirjattavien tavoitteiden tulee perustua kuntastrategiaan. Suositusten mukainen tavoiteasettelu liittyy strategiseen vaikuttavuuteen, asiakaslähtöisyyteen, palvelutoiminnan tuotantoon ja organisointiin. Lisäksi tavoitteiden tulee olla mitattavissa joko määrällisin tai laadullisin mittarein. Tämä on olennaista paitsi toiminnan tavoitteiden toteutumisen seurannan, myös toiminnan kehittämisen kannalta. Toimialajohtajat valmistelevat tehtäväalueiden tavoitteet yhdessä esimiesten kanssa.

Budjetoinnissa käytetään Accuna-järjestelmää, joka toimii paitsi talousarvio- myös raportointityökaluna. Accuna-järjestelmän ja kirjanpidon järjestelmän välillä on integraatio, jonka avulla toteumatieto siirtyy kirjanpidosta Accunaan. Järjestelmä on hankittu tehostamaan tiedolla johtamista läpi organisaation. Palvelukeskukset vastaavat talousarviolukujen syötöstä

Accunaan talousarvio-ohjeen ja siihen myöhemmin liitettävän budjettiraamin mukaisesti. Palkkojen sivukulut päivittyvät palkkatilien riippuvuustilien kautta automaattisesti.

Henkilöstökulut perustuvat henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan, missä esitetään henkilöstön määrä- ja rakennetiedot sekä arviot tulevista muutoksista. Palvelukeskusjohtajat vastaavat viime kädessä siitä, että heidän vastuualueidensa talousarviossa varaudutaan kaikkiin toiminnasta talousarviovuoden aikana aiheutuviin henkilöstömenoihin eli vakituisten henkilöstön, sijaisten ym. määräaikaisten henkilöiden palkkaamiseen ja sopimusten mukaisiin työaikakorvauksiin.

Sisäiset tuotot ja kulut koordinoidaan talouspalvelujen toimesta yhteistyössä palvelujen tuottajien kanssa.

Talousarviotyössä pyritään hyödyntämään kuntalaisia osallistavaa budjetointia.

4 Investointiohjelma 2024 ja investointisuunnitelma 2025-2026

Investointisuunnitelma laaditaan sitovana talousarviovuodelle 2024 ja alustavana suunnitelmavuosille 2025-2026. Palvelukeskukset tekevät 15.9.2023 mennessä alustavan, perustelut sisältävän esityksensä investointiohjelmaan vuodelle 2024 ja investointisuunnitelmaan vuosille 2025-2026 sisällytettäväksi kohteiksi. Esitystä laadittaessa tulee tarkistaa vuoden 2023 investointiohjelman toteutumistilanne ja huomioida mahdolliset määrärahamuutokset ja -tarpeet seuraaville vuosille. Investointiohjelmaan esitettyjen hankkeiden osalta on myös esitettävä selvitys siitä, millainen kustannuksia lisäävä tai pienentävä vaikutus investoinnilla on tulevaisuudessa kunnan toimintojen nettokustannuksiin. Myös 10 t€ ylittävät ICT-investoinnit esitetään investointiohjelmassa.

Tekninen palvelukeskus huolehtii investointiohjelman- ja suunnitelman yhteenvedon laatimisesta. Investointien osalta käytetään harkintaa hankkeiden tarpeellisuudesta ja aikatauluista. Etusijalla tulevat olemaan sellaiset hankkeet, joilla voidaan osoittaa saatavan kustannussäästöjä tai jotka parantavat kunnan elinvoimaisuutta.

Investointiohjelman ulkopuolelle jäävät mahdolliset leasing- tai vuokratuella rahoitettavat hankkeet, joiden rahoituskulut huomioidaan kuitenkin käyttötaloudessa.

5 Talousarviovalmistelun aikataulu

Mihin mennessä	Käsittelijä	Mitä
19.6.	kunnanhallitus	talousarvio-ohjeiden hyväksyminen, 1. kierroksen tiedoksianto
15.9.	vastuualueet	tulo- ja menoarviot Accunaan, henkilöstö- ja koulutussuunnitelmat, investoinnit tekniselle
22.9.	lautakunnat	talousarvion luvut
2.10.	kunnanhallitus	talousarvion 1. virallinen käsittely
9.10.	valtuustoseminaari	talousarvio
27.10.	lautakunnat	talousarvion tavoitteet
6.11.	kunnanhallitus	talousarviokatsaus, esitys veroprosenteista
13.11.	kunnanvaltuusto	kiinteistö- ja yhteisöveroprosentit (veroprosentit ilmoitetaan Verohallinnolle viimeistään 17.11.23)
20.11.	kunnanhallitus	lopullinen talousarvion- ja suunnitelman sekä investointiohjelman hyväksyminen
11.12.	kunnanvaltuusto	lopullinen talousarvion- ja suunnitelman sekä investointiohjelman hyväksyminen